

HOTĂRÂREA CURȚII

2 februarie 1989*

Ian William Cowan împotriva Trésor public

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris)

„Turiști în calitate de destinatari ai unor servicii – Dreptul la despăgubiri în caz de agresiune”

Cauza 186/87

În cauza 186/87,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Commission d'indemnisation des victimes d'infraction (Comisia pentru despăgubirea victimelor unor infracțiuni) du tribunal de grande instance de Paris pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Ian William Cowan

și

Trésor public,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea, în special, a principiului nediscriminării, enunțat la articolul 7 din Tratatul CEE,

CURTEA,

constituită din O. Due, președinte, T. Koopmans, R. Joliet și T. F. O'Higgins, președinți de cameră, Sir Gordon Slynn, G. F. Mancini, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias și M. Díez de Velasco, judecători,

avocat general: C. O. Lenz,
grefier: J. A. Pompe, grefier adjunct

după examinarea observațiilor prezentate:

– pentru domnul Ian William Cowan, reclamant în acțiunea principală, de către M. Renouf, P. Jenkinson și L. Misson, avocați,

– pentru Trésor public, pârât în acțiunea principală, în procedura scrisă, de către agentul guvernului francez, domnul G. Guillaume, director pentru afaceri juridice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, asistat de domnul M. Giacomini, secretar pentru afaceri externe în acest minister, în calitate de agent supleant, și, în procedura orală, de domnul M. Giacomini, asistat de M. Bacconnin, în calitate de expert,

* Limba de procedură: franceza.

– pentru Comisia Comunităților Europene, de către consilierul juridic al acesteia, domnul J. Amphoux, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință, completat în urma procedurii orale din 13 octombrie 1988,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 6 decembrie 1988,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin ordonanța din 5 iunie 1987, primită la Curte la 16 iunie 1987, Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, o întrebare preliminară privind interpretarea principiului nediscriminării, enunțat la articolul 7 din tratat, pentru a putea aprecia dacă o dispoziție din codul francez de procedură penală este compatibilă cu dreptul comunitar.

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unui litigiu între Trésor public din Franța și un resortisant britanic, domnul Ian William Cowan, cu privire la despăgubirea prejudiciului suferit ca urmare a unui atac violent, a cărui victimă a fost, la ieșirea de la o stație de metrou, cu ocazia unei scurte șederi la Paris.

3 Având în vedere că autorii agresiunii nu au putut fi identificați, domnul Cowan a solicitat Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris o despăgubire în temeiul articolului 706-3 din codul de procedură penală. Această dispoziție permite obținerea unei despăgubiri din partea statului, în cazul în care, în special, victima unei agresiuni care a cauzat o vătămare corporală, cu consecințe de o anumită gravitate, nu poate obține o despăgubire efectivă și suficientă pentru prejudiciul suferit din altă sursă.

4 În fața Commission d'indemnisation, agentul judiciar al trezoreriei a susținut că domnul Cowan nu îndeplinea condițiile prevăzute la articolul 706-15 din codul de procedură penală, pentru obținerea despăgubirii menționate anterior. În temeiul acestei ultime dispoziții, nu pot beneficia de despăgubirea în cauză

„decât persoanele de naționalitate franceză sau cele care sunt de naționalitate străină și justifică:

– fie că sunt resortisante ale unui stat care a încheiat cu Franța un acord de reciprocitate pentru aplicarea dispozițiilor menționate și că îndeplinesc condițiile stabilite prin acest acord;

– fie că acestea sunt titulare ale unui permis de ședere”.

5 Atunci, domnul Cowan a invocat principiul nediscriminării, vizat, în special, la articolul 7 din Tratatul CEE. Acesta a susținut că condițiile citate anterior erau discriminatorii și că astfel de condiții împiedicau turiștii să intre liber în alt stat membru, pentru a beneficia de prestări de servicii. Agentul trezoreriei și Ministerul public au răspuns că normele care fac obiectul litigiului asimilau rezidenții străini resortisanților naționali și că diferențierea acestora de turiști era conformă cu dreptul comunitar care subordonează șederea resortisanților unui stat membru în alt stat membru unor condiții diferite, în funcție de durata șederii.

6 În aceste condiții, Commission d'indemnisation a considerat că era necesară o interpretare a normelor comunitare, ținând seama de cerințele și obiectivele dreptului comunitar, pentru a putea să aprecieze compatibilitatea textului care face obiectul litigiului cu tratatul. Prin urmare, aceasta a suspendat judecata și a adresat Curții următoarea întrebare preliminară:

„Dispozițiile de la articolul 706-15 din codul de procedură penală, care reglementează cazurile în care un resortisant străin, victima unei infracțiuni săvârșite în Franța, poate beneficia de o despăgubire din partea statului francez, sunt compatibile cu principiul nediscriminării, enunțat în special la articolul 7 din tratat?” »

7 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar nu sunt reluate în continuare decât în măsura necesară pentru raționamentul Curții.

8 Prin întrebarea preliminară adresată se dorește să se afle, în esență, dacă principiul nediscriminării, enunțat în special la articolul 7 din tratat, interzice unui stat membru, în ceea ce privește persoanele care se află într-o situație reglementată de dreptul comunitar, să subordoneze acordarea unei despăgubiri din partea statului, destinată reparării prejudiciului cauzat, în statul respectiv, victimei unei agresiuni care a avut ca rezultat o vătămare corporală, condiției ca aceasta să fie titularul unui permis de ședere sau să fie resortisant al unei țări care a încheiat un acord de reciprocitate cu statul membru în cauză.

9 Cu titlu preliminar, este necesar să se amintească faptul că, în conformitate cu articolul 7 primul paragraf din tratat, „în domeniul de aplicare a prezentului tratat și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale pe care le prevede, se interzice orice discriminare exercitată pe motiv de naționalitate”. Această dispoziție enunță atât conținutul, cât și sfera de aplicare a principiului nediscriminării.

Cu privire la conținutul principiului nediscriminării

10 Interzicând „orice discriminare exercitată pe motiv de naționalitate”, articolul 7 din tratat impune o egalitate perfectă de tratament a persoanelor care se află într-o situație reglementată de dreptul comunitar și a resortisanților statului membru. În măsura în care acest principiu se aplică, acesta interzice, prin urmare, unui stat membru să supună acordarea unui drept unei astfel de persoane condiției ca aceasta să aibă reședința pe teritoriul respectiv, în vreme ce această condiție nu este impusă resortisanților naționali.

11 În plus, este necesar să se sublinieze faptul că dreptul la un tratament egal este conferit direct de dreptul comunitar și, prin urmare, acesta nu poate fi subordonat emiterii unui certificat în acest scop din partea autorităților statului membru în cauză (a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 3 iulie 1980, Pieck, 157/79, Rec. p. 2171).

12 În cele din urmă, este necesar să se amintească faptul că, astfel cum a afirmat Curtea, prima dată, în hotărârea sa din 22 iunie 1972 (Frilli, 1/72, Rec. p. 457), dreptul la egalitatea de tratament, stabilit de dreptul comunitar, nu poate să depindă de existența unui acord de reciprocitate, încheiat între statul membru în cauză și țara al cărei resortisant este persoana în cauză.

13 Rezultă că, în măsura în care se aplică principiul nediscriminării, acesta interzice unui stat membru să subordoneze acordarea unui drept unei persoane, care se află într-o situație reglementată de dreptul comunitar, condiției ca aceasta să fie titularul unui permis de ședere

sau să fie resortisant al unei țări care a încheiat un acord de reciprocitate cu statul membru în cauză.

Cu privire la sfera de aplicare a principiului nediscriminării

14 În conformitate cu articolul 7 din tratat, principiul nediscriminării își desfășoară efectele „în domeniul de aplicare al [...] tratatului“ și „fără a aduce atingere dispozițiilor speciale pe care acesta le prevede“. Prin această ultimă expresie, articolul 7 face trimitere, în special, la alte dispoziții din tratat, în care aplicarea principiului general pe care îl enunță este concretizată în privința unor situații specifice. Acesta este cazul, între altele, al dispozițiilor privind libera circulație a lucrătorilor, dreptul de stabilire și libertatea de a presta servicii.

15 În această privință, Curtea, în hotărârea sa din 31 ianuarie 1985 (Luisi și Carbone, 286/82 și 26/83, Rec. p. 377), a considerat, pe de o parte, că libertatea de a presta servicii include libertatea destinatarilor unor servicii de a intra pe teritoriul unui alt stat membru pentru a beneficia de un serviciu, fără să fie supuși unor restricții, și, pe de altă parte, că, în special, turiștii trebuie să fie considerați ca fiind destinatari ai unor servicii.

16 În fața Curții, guvernul francez a susținut că, în starea actuală a dreptului comunitar, destinatarul unor servicii nu poate să invoce principiul nediscriminării, în măsura în care legislația națională în cauză nu împiedică în niciun fel libertatea sa de circulație. O dispoziție precum cea în cauză în acțiunea principală nu impune nici o restricție în această privință. În plus, aceasta privește un drept care reprezintă expresia principiului solidarității naționale. Un astfel de drept presupune o legătură mai strânsă cu statul decât cea a destinatarului unor servicii și, din acest motiv, acesta poate fi rezervat persoanelor care sunt fie resortisanți ai statului membru în cauză, fie resortisanți străini, rezidenți pe teritoriul statului respectiv.

17 Acest argument nu poate fi acceptat. Atunci când dreptul comunitar îi garantează unei persoane fizice libertatea de a intra pe teritoriul unui alt stat membru, protejarea integrității persoanei respective în statul membru în cauză, în același temei ca și resortisanților și persoanelor care au reședința pe teritoriul statului membru respectiv, reprezintă corolarul acestei libertăți de circulație. Rezultă că principiul nediscriminării se aplică destinatarilor unor servicii în sensul tratatului, în ceea ce privește protecția împotriva riscului de agresiune și dreptul de a obține despăgubirea financiară, prevăzută în dreptul național atunci când riscul respectiv se materializează. Faptul că respectiva despăgubire este finanțată de trezoreria publică nu poate modifica regimul protejării drepturilor garantate de tratat.

18 Guvernul francez a susținut, de asemenea, că o despăgubire precum cea în cauză în acțiunea principală nu intră sub incidența interdicției de discriminare, având în vedere că intră sub incidența dreptului penal, care nu este inclus în domeniul de aplicare a tratatului.

19 În această privință, este necesar să se amintească faptul că, în cazul în care, în principiu, legislația penală și normele de procedură penală, printre care a fost introdusă dispoziția națională ce face obiectul litigiului, intră sub incidența competenței statelor membre, conform jurisprudenței constante (a se vedea, între altele, Hotărârea din 11 noiembrie 1981, Casati, 203/80, Rec. p. 2595), dreptul comunitar impune anumite limite acestei competențe. Astfel de dispoziții legislative nu pot să facă o discriminare cu privire la persoanele cărora dreptul comunitar le conferă dreptul la egalitate de tratament, nici să restrângă libertățile fundamentale garantate de dreptul comunitar.

20 Având în vedere considerentele anterioare, este necesar să se răspundă la întrebarea preliminară că principiul nediscriminării, enunțat în special la articolul 7 din tratat, trebuie să

fie interpretat în sensul că interzice unui stat membru, în ceea ce privește persoanele cărora dreptul comunitar le garantează libertatea de a intra pe teritoriul statului respectiv, în special în calitate de destinatari ai unor servicii, să subordoneze acordarea unei despăgubiri din partea statului, destinată reparării prejudiciului cauzat, în statul respectiv, victimei unei agresiuni care a avut ca rezultat o vătămare corporală, condiției ca aceasta să fie titularul unui permis de ședere sau să fie resortisant al unei țări care a încheiat un acord de reciprocitate cu acest stat membru.

Cu privire la cheltuielile de judecată

21 Cheltuielile efectuate de către guvernul francez, precum și de către Comisie, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebarea adresată de Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris, prin ordonanța din 5 iunie 1987, hotărăște:

Principiul nediscriminării, enunțat în special la articolul 7 din Tratatul CEE, trebuie să fie interpretat în sensul că interzice unui stat membru, în ceea ce privește persoanele cărora dreptul comunitar le garantează libertatea de a intra pe teritoriul statului respectiv, în special în calitate de destinatari ai unor servicii, să subordoneze acordarea unei despăgubiri din partea statului, destinată reparării prejudiciului cauzat, în statul respectiv, victimei unei agresiuni care a avut ca rezultat o vătămare corporală, condiției ca aceasta să fie titularul unui permis de ședere sau să fie resortisant al unei țări care a încheiat un acord de reciprocitate cu acest stat membru.

Due	Koopmans	Joliet	O'Higgins
Slynn	Mancini	Kakouris	Schockweiler
Moitinho de Almeida	Rodríguez Iglesias		Díez de Velasco

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 2 februarie 1989.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
O. Due